

Úvod do mezinárodního práva, prameny

2. přednáška pro NVS (NV207Zk)

2021

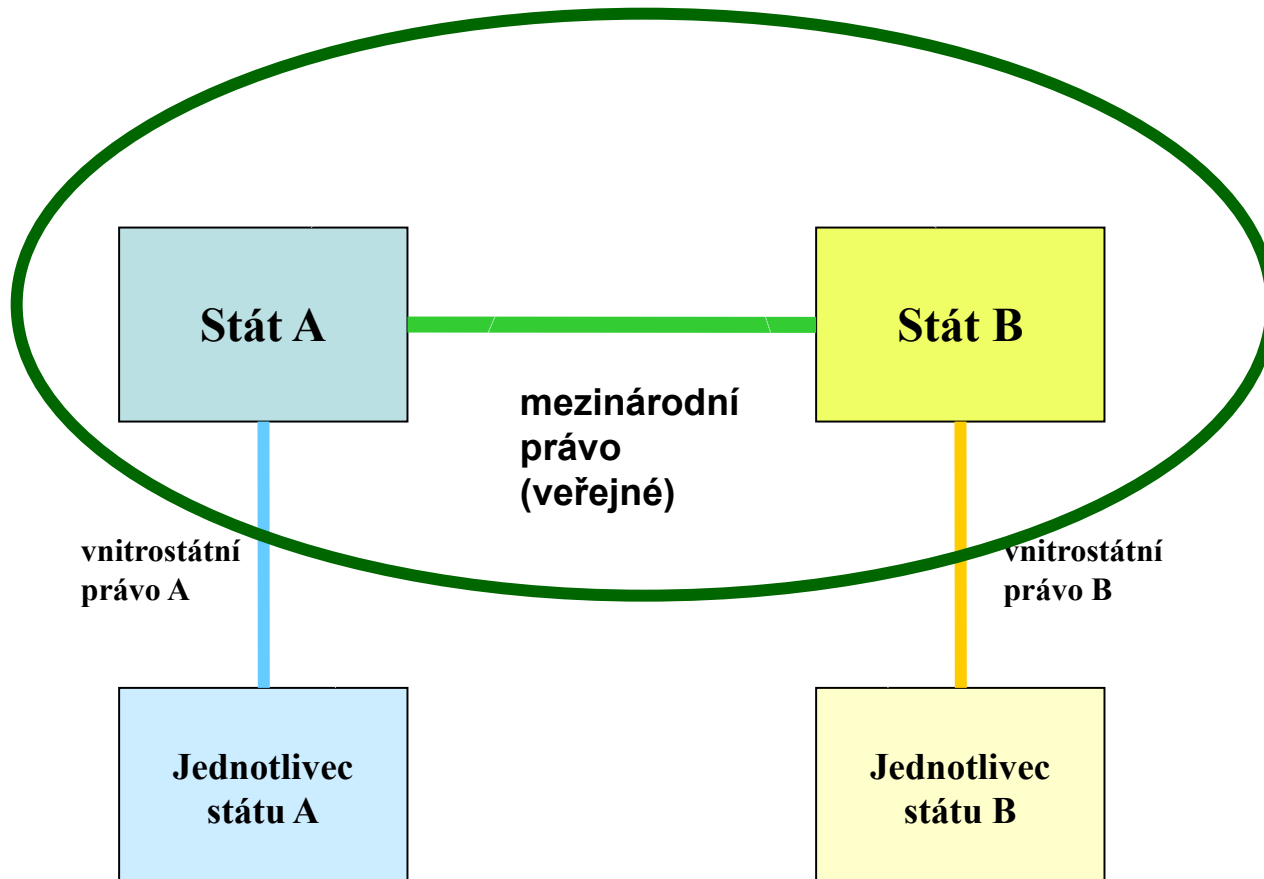
Mezinárodní právo 1

- **koordinální charakter mezinárodního práva (nikoli subordinační!)**
- **NIKDO NENÍ NIKOMU PODŘÍZEN !**
- státy mezinárodní právo **vytvářejí**, mají ho **respektovat** a jeho respektování **vynucují**

Zvláštnosti mezinárodního práva

- **1. KOORDINAČNÍ**
CHARAKTER MP vyplývá ze **zásady svrchované rovnosti** států, která je jeho základem

Vztah mezi státy: horizontální

Mezinárodní právo: specifika a subjekty

Zvláštnosti mezinárodního práva - 2

- **1.** KOORDINAČNÍ CHARAKTER MP
- **2.** **Není centralizovaná normotvorba**
- **3.** **Není autoritativní orgán,** který by obecně závazně **rozhodoval o porušení práva** a stanovil sankce (výjimka: RB OSN jen pro zcela vyjíméčné případy)

Zvláštnosti mezinárodního práva - 3

- **4.** **Není centralizované donucení**
- **Donucovací prostředky:**
 - bez použití síly (retorze, přerušování styků)
 - s použitím síly (sebeobrana, akce RB)
- **5. Prameny** – také právo nepsané
- **6. Subjekty**

Zvláštnosti mezinárodního práva

S h r n u t í :

- ***Pro vnitrostátní právo je nadřazenou mocí stát.***
- **U mezinárodního práva nadřazená moc chybí.**
- **Státy jsou v MP tvůrci a adresáti norem.**
- **Mezinárodní společenství: zcela decentralizovaný systém bez mocenského centra.**

Zásada svrchované rovnosti

- **SVRCHOVANOST (SUVERENITA)**
 - nezávislost na jiné moci uvnitř i vně
 - přirozené vymezení
 - dobrovolné omezení
 - územní výsost = výlučný výkon suverenity státu na svém území - výjimky
- **ROVNOST**
 - rovná práva, výjimky

Subjektivita v mezinárodním právu

- způsobilost k právům a povinnostem
- způsobilost k právně relevantnímu chování
- normotvorná způsobilost (ne vždy)

Rozsah:

- **plná subjektivita (stát)** (*celé MP*)
- **omezená subjektivita** (mezinárodní org.) (*část MP*)
- **marginální „subjektivita“** (jednotlivec) (*výj.*)

Subjektivita – 2

- trvalost (dočasnost)
- zdroj (obecné nebo partikulární MP)
- **původnost:**
 - **původní (primární):** státy, povstalci, n-o hnutí
 - **odvozená:** mezinárodní organizace, jednotlivci
 - **podle okolností:** zvláštní politické útvary, města (hist.)

Stát jako subjekt MPV

Pojmové znaky státu:

1. území
2. obyvatelstvo
3. nezávislá veřejná moc (státní moc)
4. způsobilost vstupovat do mezinárodních vztahů (smluv)

Území

- státní hranice
 - různé způsoby vymezení
 - hranice uvnitř EU
- trojrozměrný prostor
- moře
- enklávy, poloenklávy
- **územní výsost** (výlučný výkon svrchovaných práv státu)
 - výjimky: diplomatické a konzulární mise, vojenské základny, zvláštní dohody o policejní spolupráci

Trojrozměrnost státního území

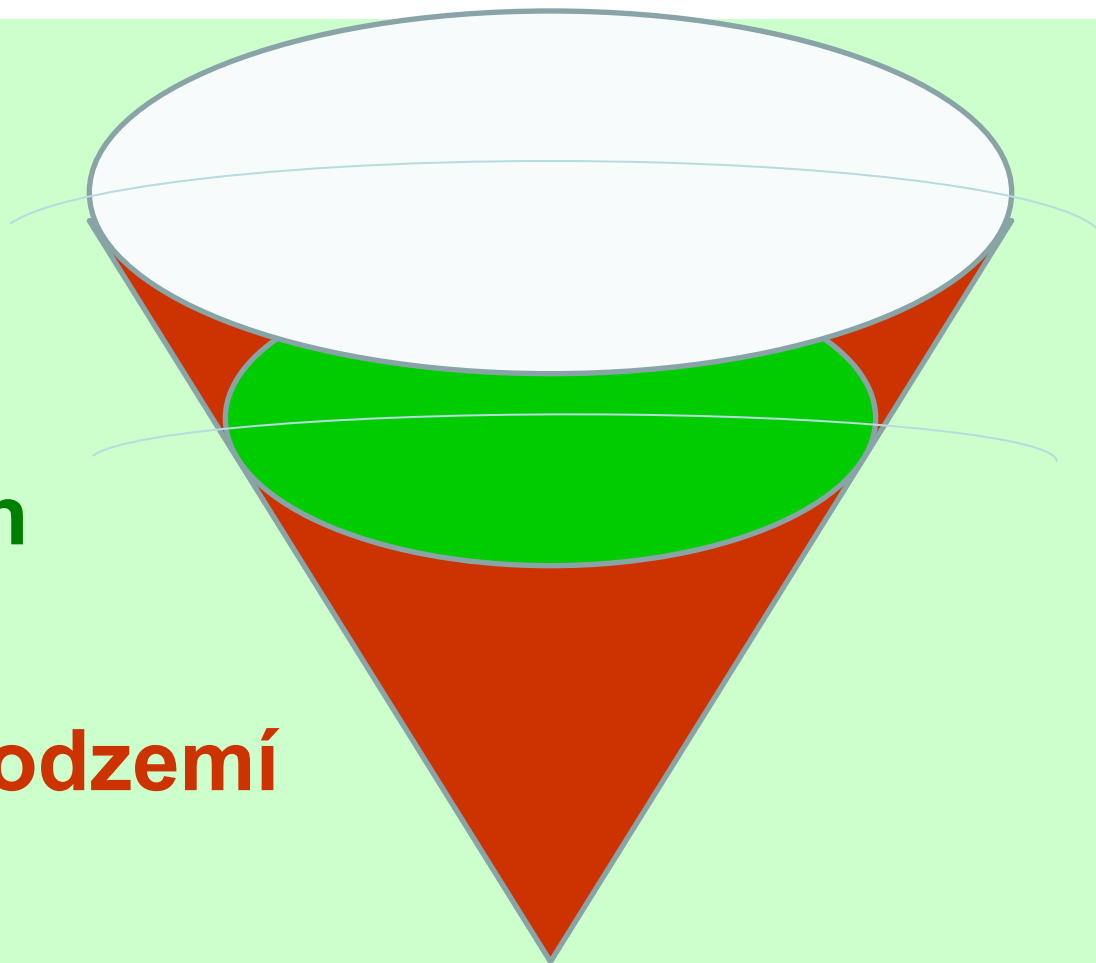
kosmický prostor

vzdušný prostor

100 km

zemský povrch

podzemí

Pobřežní vody (12 mil)

Hranice Aljaška - Kanada

Demarkace – hraniční sloupy

Demarkace – hraniční kameny

Starý hraniční plot USA – Mexiko (2015)

Obyvatelstvo

- nastálo usazené, resp. žijící
- organizované (orgány státní moci a státní správy)
- bez ohledu na státní občanství
- jeden nebo více národů

Státní moc

- ORGANIZOVANÁ VEŘEJNÁ MOC
- nezávislá na jakékoli jiné moci vně i uvnitř
- nemusí jít o faktickou schopnost ubránit se útoku jiného státu
- vnitřní útok (občanská válka)
- „kvazistáty“ (Liberland, Somaliland, Království Huttovy řeky)

Způsobilost vstupovat do mezinárodních vztahů

- neuznaný stát – charakter státu je sporný (Severokyperská turecká republika)
- vyhlášení nezávislosti (1983)
- viz dále uznání státu

Vznik a zánik státu

- rozdělení (ČSFR, SSSR, Jugoslávie) $A \rightarrow B + C$
- sloučení (Itálie, Švýcarsko, hist. Německo)

$$A + B \rightarrow C$$

- secese (Kosovo) $A \rightarrow A + B$
- připojení (NDR) $A + B \rightarrow A$
- prvotní okupace (USA) $0 \rightarrow A$
- vyhlášení samostatnosti - dekolonizace (Alžírsko)

$$K \rightarrow A$$

UZNÁNÍ STÁTU - podstata

- STÁTY SE mění - vznik, zánik (slučování - rozdělování- secese)
- uznání státu a vlády
- uznání provádí exekutiva

- uznání státu: jednorázové - nezmění-li se okolnosti, teoreticky nelze vzít zpět (ale lze uznat neuznaný)
- uznání vlády: jen při neústavní změně, ovládá-li většinu území (???) nebo alespoň je-li taková pravděpodobnost
- Libye - stát pořád, vláda se změnila

Uznání - teorie

- **Není povinnost uznat stát**
- **Uváděné důvody neuznání:**
 - vznik státu v rozporu s MP
 - závislost státní moci na jiné moci vně
 - **SKUTEČNOST:** politický zájem

Uznání státu je politická, ne právní otázka
Uznání je politický akt!

**NELZE UZNAT STÁT, který vznikl cestou porušení
mezinárodního práva**

Uznání - pokračování

- Kritéria uznání státu uváděná ve zdůvodnění: právní - uvedené znaky (Montevidejská úmluva)
- UZNÁNÍ VLÁDY: efektivnost, stabilita (a taky ta formální vláda)
- většinou kritéria politická (Kosovo)
- UZNÁNÍ STÁTU DE FACTO A DE IURE

Mezinárodní organizace

- **členové:** státy nebo mezinárodní organizace
- **Pojmové znaky:**
 - zřízeny mezinárodní smlouvou
 - odvozená subjektivita
 - relativně trvalé
 - vlastní orgány
 - usilují o dosažení cílů podle zřizovací smlouvy

Organizační struktura mezinárodních organizací

- **„Shromáždění“** – zastoupení všichni členové, rozhodovací pravomoc
- **„Výbor“**, **„Rada“** – výkonný orgán, vyjadřuje společný zájem mezinárodní organizace
- **sekretariát** – výkonně technický orgán
- **(orgán pro řešení sporů)**

Jednotlivec jako **marginální** a velmi specifický subjekt MP

Získání subjektivity:

- vlastním úkonem podle MP (lidská práva)
- úkonem státu nebo mezinárodního orgánu (mezinárodní trestní právo)

Nepatrný rozsah způsobilosti (jen být účastníkem řízení, nic jiného)

- **Prameny MP se zaměřením na mezinárodní smlouvy**

Prameny mezinárodního práva

- čl. 38 **Statutu Mezinárodního soudního dvora**: „Dvůr rozhoduje podle MP.“
- Bere za podklad:
 - 1. mezinárodní smlouvy
 - 2. mezinárodní zvyklosti přijaté za právo (= mezinárodní obyčej)
 - 3. obecné zásady právní
 - 4. soudní rozhodnutí
 - 5. nauku nejkvalifikovanějších znalců

Definice mezinárodní smlouvy

- **1. souhlasný projev vůle** stran
- **2. strany:** všechny musí být subjekty mezinárodního práva v této kvalitě (státy)
- **3. právní účinky: musí být zamýšlené**
 - kontraktuální – vznik, změna, zánik mezinárodně právních vztahů
 - **pravotvorné** – vznik právní úpravy – pravidel chování
- **4. právní režim: mezinárodní právo**

Označení mezinárodní smlouvy

- - **úmluva**: významná mnohostranná pravotvorná smlouva,
- - **smlouva**: významná dvoustranná nebo mnohostranná smlouva,
- - **charta**: mnohostranná smlouva politicky významná,
- - **dohoda**: nejčastěji mezivládní dvoustranná smlouva nepolitického charakteru, někdy ovšem i významná hospodářská mnohostranná smlouva,
- - **protokol**: různě, označení dodatkového, revizního nebo prováděcího smluvního dokumentu ke smlouvě jiné apod.,
- - **ujednání**: méně významná mezivládní nebo meziresortní dvoustranná smlouva upravující otázky technické povahy,
- - **statut**: smlouvy, jimiž se zřizují mezinár. organizace nebo orgány,
- - **pakt**: zřídka užívané označení pro mnohostr. politickou smlouvu

Právní úprava smluvního práva

- **Mezinárodní**
 - **Vídeňská úmluva o smluvním právu mezi státy** (1969), platnost pro ČSSR (ČR) 1987
 - Vídeňská úmluva o smluvním právu mezi mezinárodními organizacemi (1986 - neplatí)
- **Vnitrostátní: Ústava ČR,**
 - **rozh. prezidenta rep. 144/93 Sb.,**
 - **usnesení vlády**

Třídění mezinárodních smluv

- **počet smluvních stran**
- **možnost přístupu** (mnohostranné)
- **forma**
- **úroveň sjednání**
- **normativní obsah** (kontraktuální, pravotvorné)
- **vzájemnost** (inter partes x erga omnes)

Zásady mezinárodního smluvního práva (obecná základní pravidla)

- 1. zásada **pacta sunt servanda**
- 2. zásada **dobré víry**
- 3. zásada **smluvní volnosti** a svobodné vůle stran
- 4. zásada **nezávaznosti smluv pro třetí strany**
- 5. vyloučení **zpětné působnosti**
- 6. **lex posterior derogat priori**
- 7. **lex specialis derogat legi generali**

**Závaznost smlouvy v oblasti vnitrostátního práva: tam, kde se sféry MP a VP prolínají
(proč je mezinárodní smlouva upravena vnitrostátním právem?)**

- vznik (zánik) smlouvy
- provádění smluv určených jednotlivcům

taková smlouva se musí dostat do pozice práva vnitrostátního

Zásahy smlouvy do vnitrostátní sféry – když smlouva požaduje

- minimální standard práv jednotlivce
- uložení povinnosti jednotlivci
- unifikaci vnitrostátních právních předpisů
- vytvoření určitých podmínek pro cizince